

אל-מקום, מחוץ לזמן: על הצוירים של אדוה קרני

טלי תמיר

הציור הריאליסטי של אדוה קרני, העשוי בצבעי שמן על בד או בצבעי מים על נייר, מייצר ניגוד מעניין לעולם אותו הוא מתאר: ציור מסורתי, איטי ומוקפד המתאר עולם ארעי, מאולתר וחסר יציבות. במיומנות ובמשמעת מקצועית, הקשורות, היסטורית, לתרבות ציור ממוסדת, משרטטת קרני מרחב-קיום זמני המתפקד כטריטוריה חליפית לבית הבורגני. ב **קולקטיב לארבעה ימים** – סדרת צוירים מהשנים 2011 – 2019 - מציירת קרני רגעים חולפים בחייה של הקהילה הקטנה המתכנסת אחת לשנה, שחבריה משחזרים לעצמם במאהל צבעוני את חווית החירות התרמילאית, ברוח החופש והרכות של פוסט-הודו, ומייצרים מפלט, לכאורה, מחוקיה הצייתניים של התרבות הקפיטליסטית.

תחת מבטה של קרני – השותפה לקהילה ומתבוננת בה בעת ובעונה אחת - זוכה הצהרת הקיום הזו ליחס רפלקסיבי, שנע בעדינות בין תמיכה ואהדה לבין ספק והצבת שאלה. הצוירים שלה נבנים מתוך מאגר צילומים שהיא עצמה צילמה, ובוררים רצף, המייצג את מבטה: נרטיבים קטנים, אנטי-הרואיים, של שיחה, מגע, בהייה, נגינה, בדידות ושינה. קרני לא מציעה לחבריה תוצרים רכים ואורגאניים, ברוח המקום, אלא משקפת בדיוקנות חדה סוג של מבוכת-דרך, עמימות, היות בין-לבין, לצד תשוקה למגע, חום ואהבה.

בין 2010 ל 2013 ציירה קרני שתי סדרות עוקבות בהשראת "משפחת הלולינים" של פיקאסו (1905), ואמצה לשם כך גם את כותרת הציור המפורסם. קרני שאבה מהציור של פיקאסו את מרכיבי השוליים המוטמעים בו ואת עקרונות הנוודות: משפחת הקרקס הנווד, החיה בשולי העיר, בצידי הדרכים, תחת מבנים ארעיים המועדים לפירוק, לצד סממנים נוספים של גמישות: לא רק גמישות הגוף והשלד אלא גם גמישות ההגדרה והמסגרות המשפחתיות. במשפחת הקרקס חיים, זה לצד זה, מבוגרים, ילדים ובעלי חיים בקהילה שיתופית, וקשה לסמן בתוכה את ההירארכיה הפרוידיאנית: אב, אם וצאצאים חוקיים. ההורות נודדת בין ה'בוגרים' באופן שוויוני, הילדות מתחלקת בפשטות בין קבוצת ה'ילדים', החתולים והכלבים משוטטים מסביב, מסמלים את מרחב החופש. קרני מנצלת את כללי האקרובטיקה של הקרקס כדי לייצר אקרובטיקה משפחתית עכשווית, בקרב קהילת הייחוס שלה – "פירמידה" של שני אבות וילדה, מבנה קומתי של שלושה אבות ושתי ילדות, וגרסאות מתגוננות של "עצי משפחה". בקבוצת עבודות המצוירות על לוחות עץ חשופים, הורים וילדים מתמרנים בין מחוות הוריות לבין תנוחות של יוגה ומדיטציה. לבושים בבגדי - יוגה חופשיים ונוזליים, הם מייצרים משוואה שחלקיה הם גמישות וזרימה מצד אחד וחלל פתוח ונעדר אחיזה מצד שני.

חוות ה'יחד' בנויה מפירורי נרטיב והיא פריכה ושבירה: שיחה בין שני גברים שנרקמת לרגע, בעמידה, עם קערת אוכל ביד; רגעי קרבה זמניים שנוצרים מסביב למדורה; מפגש מקרי המייצר חיבוק. עישון מול המרחב הריק; כלב שמטייל בשולי המאהל. חיי הקהילה הפורשת שעולים מן הציורים של קרני אינם נושאים אתם גאולה והם חסרים ממד רומנטי ומבשר. דבר מה שכמעט ואינו ניתן להבחנה, מעיב על האידיליה הבועתית ומעלה אד קל של מופרכות: האם המורדים הבוגרים האלה אכן הצליחו להרחיב את הסדק ולהיחלץ מן השגרה?

חשובה העובדה שבין חברי המשפחה המורחבת המצוירת בעבודותיה של קרני מופיעים גם בני משפחה שלה – בן זוגה ושלוש בנותיה. קרני, הניצבת "מאחורי הצמצם" ומחוץ לפריים המצויר, היא שותפה/עדה להתרחשות. המצוירים אינם מוזמנים 'לדגמן' לה, כמו במקרה של לוסין פרויד, למשל, אלא הם חברים קרובים, שותפים לחיים, למסעות, לגידול הילדים. אפשר להשוות את החבורה זו לחבורת הצעירים "המאוהבים בחירות" שמתאר ז'ורז' פרק, בספרו **דברים** (1962): "הם היו חבורה שלמה, צוות מעולה. הם הכירו היטב זה את זה; היו להם, בהשפעה הדדית, הרגלים משותפים, טעם, זיכרונות משותפים. היו להם אוצר המילים שלהם, הסימנים שלהם, השיגעונות הקטנים שלהם. [...] הבוז המשותף שלהם לבורגנים האלה, לנצלנים האלה, [...] היה לעיתים תחום ההבנה הראשון שלהם. אבל בדרך כלל הם הרגישו קודם כל נידונים לחיות יחד חמישה או שישה ימים [...] בכל ארוחה שאכלו יחד, הזמינו את האחוה לשבת איתם"¹. כך גם הקהילה הקטנה של קרני סדרה שסימנה לעצמה את ה"הטרוטופיה"² שלה: בועה בעלת קירות בלתי נראים, הממוקמת אי-שם באתר לא-מזוהה, מנותקת מ"המרכז", ומשפיעה על זהות החברים בה. כללי המשחק החדש באתר הארעי בוללים זהויות והגדרות: הגברים עסוקים במלאכות נשיות – מבשלים, קולעים צמות לילדים, מרדימים תינוקות. הנשים – מתערסלות, חולמות, מודטות. הקונסטרוקציות הארעיות והמאולתרות של המבנים הממוקמים באמצע שום-מקום משליכות על אי היציבות של הדמויות הנעות בתוכן. קרני מתבוננת בחבריה ושואלת על דור שלם, דור-ביניים בחברה הישראלית, בוגרי מלחמות, בוגרי מסעות בעולם, שגם אם לא התנתקו פיזית או גיאוגרפית, הם מקיימים אורח חיים בלתי יציב, רעוע כלכלית, שהאידיאל הבורגני-קפיטליסטי מרתיע אותם ודוחף אותם לשוליים. הם אולי בוגרים בגיל, אמורים להיות בשלים ומוכנים לחיים, אך דבר מה פנימי מונע מהם את ההתכנסות לתוך ייעודם כבוגרים וכבעלי זהות מקבעת. ואולי, כדבריו של פרק על בני דורו, "הם הלכו ואיבדו את עצמם. כבר עכשיו התחילו לחוש שהם נגרים בדרך שלא ידעו, לא את פיתוליה ולא את סופה"³.

¹ ז'ורז' פרק, הדברים, תרגום מצרפתית: דן דאור, הוצאת בבל, 1997. עמ' 34 - 35
² הטרוטופיה, מונח שטבע פוקו, המסמן קהילה סגורה של מודרים ומורחקים, בעלת כללים משלה.
³ פרק, עמ' 24.